

13 ГРАДОВА СРЕДЊОВЕКОВНЕ СРБИЈЕ КОЈИ СЕ СПОМИЊУ НА НОВЦУ

ЖЕЉКО КНЕЖЕВИЋ

Градови средњовековне Србије који се спомињу на новцу 13-15 век
Cities of the medieval Serbia mentioned on the coins 13th-15th century

**КОТОР – БАР – УЛЦИЊ – СВАЧ – СКАДАР – ДРИВАСТ – ЗВЕЧАН – ПРИЗРЕН - НОВО
БРДО – СКОПЉЕ – РУДНИК – РУДИШТЕ – СМЕДЕРЕВО**

Новац града Котора Money of the city of Kotor

1. Издање града Котора под влашћу цара Уроша (1355-1371)

Сребрна "жезло и глобус" врста. 20мм, 1,623г.

Аверс: Крунисани цар седи на престолу ниског наслона, држи скептар са љиљаном на врху и глобус.
Латинска легенда: IMPERATO VROSIVS (ЦАР УРОШ) около.

Реверс: Свети Трифун стоји и у десној руци држи палмову грану а у левој крст. Латинска легенда: S TRIPHON . CATARENSI (СВЕТИ ТРИФОН КОТОР) около.

Референца: Д 370 5-10, Ј 25 12, Јов 25 6.1, И 9.30, Љ X-11.

2. Издање града Котора под влашћу Немањића (1186-1369)

Бакарни фолар "градска капија" врста. 19мм, 2.977г.

Аверс: Велика тврђава са капијом у средини. Латински опис: CATARI CIVITAS (ГРАД КОТОР) около.

Реверс: Свети Трифон стоји и држи крст са љиљаном на врху. Латински опис: SANTVS TRIFON (СВЕТИ ТРИФОН) около.

Референца: Јов 25 1.2, Ј 25 2, Добринић 1.1.2-1.2.6.

Новац града Бара Money of the city of Bar

1. Издање града Бара под влашћу Српске породице Балшић (1356-1421) и Српске Деспотовине (1421-1443).

Бакарни фоларо "коњ и змај" врста.
20мм, 2.623г.

Аверс: Свети Ђорђе стоји и убија аждају. Латинска легенда: • DAN • • TIVAR • (АНТИБАР – итал. АНТИВАР) око.

Реверс: Свети Ђорђе на коњу, окренут лево и убија аждају. Велика слова: S G (SANCTUS GEORGIUS - СВЕТИ ЂОРЂЕ) десно.

Референце: Јов 26 3, Добринић 1.2.1, 1.2.3.

2. Издање града Бара под влашћу Балшића (1356-1421) и Српске Деспотовине (1421-1443).

Бакарна фолар "велико слово А" врста. 18мм, 2.104г.

Аверс: Латински опис: велико слово А у средини. TI * * BAR (АТИБАР - италијански АНТИВАР) око.

Реверс: Велико слово G (GEORGIUS - ЂОРЂЕ) и 3 звездице.

Референца: Јов 26 2, Добринић 1.1.2.

Новац града Улциња Money of the city of Ulcinj

1. Издање града Улциња под влашћу цара Уроша (1355-1371)

Бакарна фолар "Улцињ" врста. 19мм, 1.444г.

Аверс: Цар седи на престолу, држи крст и глобус, окренут лицем са лавовима са обе стране престола. Латинска легенда: VRO SIV (УРОШ).

Реверс: Марија Исусова мајка стоји, окренута лицем са подигнутим рукама. Латинска легенда: SE MAR IA околу и иницијал Р на десној страни.

Референца: Необјављена варијанта упореди са Јов 27 1, Д 395 4-6, Љ X-14.

2. Издање града Улциња под влашћу цара Уроша (1355-1371) - ковање датира 1355-1360. године

Бакарни фолар "градска капија" врста. 18мм, 1,66г.

Аверс: Градска капија Улциња са 3 куле и нечим што изгледа као палма дрво у средини испред улаза са по 2 круга или кугле са обе стране. Латински опис: DVLCINI CIVITAS (УЛЦИЊ ГРАД) околу.

Реверс: Марија седи на престолу и држи бебу Исуса. Грчки иницијали: ΜΡ ΘΥ (скраћеница од Грчког: „Ματερ Θεος“ – Мајка Бога или Богородица) са стране.

Референца: Јов 27 3.4, Ј 27 9.

Новац града Свача Money of the city of Svac

Издање града Свача под влашћу Балшић породице (1356-1392)

Бакарни фолар "град" врста. 20мм, 1.662г.

Аверс: Свач град у средини. Латински опис лево на десно: CIVITAS SOVATI (ГРАД СВАЧ) около.

Реверс: Свети Јован стоји, окренут лицем и држи жезло са двоструким крстом. Латински опис: S IOHA NES B (СВЕТИ ЈОВАН) около.

Референца: Јов 30 1, Добринић 1.1.1.1.

Други комад доле је из приватне Јоксимовић збирке.

Ова 2 су једина 2 за која ја знам да постоје поред једног из Јовановићевог каталога.

Новац града Скадра Money of the city of Skadar

1. Издање града Скадра под влашћу породице Балшић (1356-1421) и Српске Деспотовине (1403-1443).

Бакрена фолар „велики штит“ врста. 20мм, 2.049г.

Аверс: Велики штит у средини. Латинска легенда: C SCVTARENSIS (СКАДАР) околo.

Реверс: Свети Стефан стоји. Латинска легенда: S STEF ANVS (СВЕТИ СТЕФАН) околo.

Референца: Јов 28 3, Ј 28 5, Добринић 1.1.

2. Издање града Скадра под влашћу породице Балшић (1356-1421) и Српске Деспотовине (1403-1443).

Бакрена фолар „светац“ врста. 22мм, 2.258г.

Аверс: Свети Стефан стоји, окренут лицем. Латински опис: C SCVTARENSIS (СКАДАР) околo.

Реверс: Свети Стефан стоји, окренут лицем. Латински опис: S STEF ANVS (СВЕТИ СТЕФАН) околo.

Референца: Јов 28 1, Ј 28 7, Добринић 1.2.

Новац града Дриваста Money of the city of Drivast

1. Ковање града Дриваста под влашћу Балшић породице (1356-1392) и Српске Деспотовине (1423-1442).

Бакарни фолар "светац" врста. 20мм, 2.154г.

Аверс: Светац седи. Латински опис: DRIVA STI (ДРИВАСТ) около.

Реверс: Марија седи на престолу и држи бебу Исуса. Латински опис: MA TS (МАРИЈА СВЕТА) на врху.

Референца: Јов 29 2, Добринић 1.1.2.2.

2. Ковање града Дриваста под влашћу Балшић породице (1356-1392) и Српске Деспотовине (1423-1442).

Бакарни фолар "светац" врста. 19мм, 1.596г.

Аверс: Светац стоји. Латински опис: DRIVA STI (ДРИВАСТ) около.

Реверс: Марија седи на престолу и држи бебу Исуса. Латински обрнути опис: MA TS (МАРИЈА СВЕТА) на врху.

Референца: Јов 29 2, Добринић 1.1.2.2.

31 ЗВЕЧАН

градић на северу Косова

На левој обали Ибра, на северу Косова, као огранак Копаника, налази се стрма купа идеална за средњовековни град. Током XI и XII века ту је погранично утврђење под контролом рашких великих жупана. У XII веку развија се у један од најзначајнијих рашких градова. Град је простран, добро утврђен и на извршном месту. Непосредна близина рудника (данашња Трепча) даје му велики економски значај, па се ту временом развија колонија трговаца, рудара и занатлија.

У време распада Рашког царства добио га је Војислав Војиновић од челника Мусе, зета кнеза Лазара, у замену за град Брвеник (70 км северно низ Ибар). По Војислављевој смрти град је припао његовом братанцу жупану Николи Алтомановићу. Кнез Лазар га осваја 1369. да би га Никола повратио 1372. године. Међутим, већ 1373. Никола у сукобу са Лазаром, бива заробљен и ослепљен. Тада је Звечан опет припао Лазару. После Косовске битке 1389. године, кнегиња Милица је била принуђена да Бајазиту призна вазални однос. Цена је била, између осталог, и предаја Звечана турској посади. Нема података колико дуго је турска посада била у граду за време трајања Деспотовине. После Првог балканског рата 1912. године је у саставу Србије.

У време борбе око града, између Николе и Лазара долази до ковања овог новца са именом и представом града. Име сизерена - цара Уроша, наглашава да је кован пре 1371. године.

1. ЗВЕЧАЊЕ ГРАД
IMPERATOR - VROSIVS

18/0,96 Lj(-), J(31-1), I(9.11)

вредност - љубитељска

реткост - RR

На лицу новца је приказ градске куле и цркве лево и десно, а на налицју грб Немањића. Регистрован је само приказани примерак.

Издање града Звечан под влашћу цара Уроша (1355-1371)

Сребрна "град и кацига" врста. 18мм, 0.96г.

Аверс: Град у средини са кулом и црквом. Српски ћирилични опис: ЗВЕЧАЊЕ ГРАД (ЗВЕЧАН ГРАД) около.

Реверс: Украсна кацига у средини окренута на лево. Латинска легенда: IMPERATOR VROSIVS (ЦАР УРОШ) около.

Референца: Јов 31 1, Ј 31 1, И 9 11.

Једино се за комад у Јовановићевом каталогу зна да постоји.

34 ПРИЗРЕН

Призрен, привредни центар југа Косова, насељен је још у раном средњем веку. Рашкој држави припојио га је Немања. Под турску управу потпада 1455, четири године пре коначне пропасти Рашке. У Првом балканском рату улази у састав Србије.

Призрен се у Рашкој развијао као војни, привредни и верски центар. Милутину, Душану и Урошу служио је као повремена престоница. Ценећи по бројности дубровачке колоније, постао је један од најјачих привредних градова Рашке. По распаду Рашког царства осваја га Вук Бранковић од краља Марка. У време Вуковог заробљеништва 1396-1397. из призренске ковнице изашао је овај градски новац.

1.

III PRIZ ENB
IC XC

11/0,42 Lj(-), J(34-1), I(41.1)
вредност - лубитељска
реткост - RR

На наличју новца Исус седи на престолу са високим наслоном. Регистрован је само приказани примерак.
2.

III PRIZP ENB
IC XC

11-14/0,66 Лb(XIV-26), J(-), И(41.2)
вредност - лубитељска
реткост - RR

Исус седи на престолу без наслона. Регистрована су 3 примерка тежине: 1.08, 0.48 и 0.41.
3.

III PRIZP ENB
IC XC

11/0,40 Лb(XIV-27), J(34-2), И(41.3)
вредност - лубитељска
реткост - RR

Исус стоји у мандорли. Регистрован је само приказани примерак.

Издање града Призрена под влашћу Немањића (1166-1455).

Сребрна "3 реда" врста. 14мм, 0.66г.

Аверс: Српски ћирилични опис у 3 реда: III PRIZP ENB (ПРИЗРЕН).

Реверс: Христ седи на престолу и држи књигу јеванђеља украшену са 4 драгуља. Грчки иницијали: IC XC (на Грчком: Ιησους Χριστος - Исус Христос) изнад. 4 троструке пелете око престола.

Референца: Јов 34:2, Ј 34 1, И 41 1.

Јовановић је објавио 3 у свом каталогу, ја сам само видео један у приватној збирци.

Новац града Ново Брдо Money of the city of Novo Brdo

1. Град Ново Брдо издање под деспотом Ђурђем Бранковићем (1427-1456)

Сребрни „мач” врста Ново Брдо. 13мм, 1.226г.

Аверс: Крунисан Ђурађ седи на престолу и држи мач у десној а глобус у левој руци. Српски ћирилични опис: ДЕСПОТЪ ГЮРГЪ (ДЕСПОТ ЂУРАЂ).

Реверс: Лав у трку (грб породице Бранковић) окренут лево. Српски ћирилични опис: НВ БРД (НОВО БРДО).

Референца: Ј 139, Јов 42-37, И (45.31).

2. Град Ново Брдо издање под деспотом Ђурђем Бранковићем (1427-1456)

Сребрни "З реда" врста.

Аверс: У 3 реда српски ћирилични опис: ГНЪ ДЕ СПО ТЪ ГОРГЪ (ГОСПОДИН ДЕСПОТ ЂУРАЂ).

Реверс: Лав у трку (грб породице Бранковић), окренут лево. Српски ћирилични опис: НОВО Б Р • Д О • (НОВО БРДО).

Референца: Јов 42 32.2, Ј 42 12.2.

Јовановић је у свом каталогу објавио само 2, један са описом НОВО Б Р в Д О • и један без слова в и описом НОВО Б Р • Д О •. Видео сам само другу варијанту у приватној колекцији која је овде на слици. Дакле, познато је да постоје само 3.

Новац града Скопља Money of the city of Skoplje

1. Издање града Скопља под влашћу Немањића (1282-1392).

Сребрна "3 реда" врста. 14мм, 0,56г.

Аверс: Српски ћирилични опис у 3 реда: II СКО ПЛЪ (СКОПЉЕ).

Реверс: Христ седи на престолу и држи књигу јеванђеља украшену са 5 драгуља. Грчки иницијали: IC XC (грчки: Ιησους Χριστος - Исус Христос) изнад.

Референца: Јов 35 1, Ј 35 1, Љ XIV-28, И 40 2.

Heritage Auctions Europe аукција 74 16-21. маја 2022. године лот 7003

2. Издање града Скопља под влашћу породице Бранковић (1371-1392).

Сребрна "светац" врста.

Аверс: Српски ћирилични опис: СКОП ІЕ (СКОПЉЕ) окол.

Реверс: Христ седи на престолу и држи књигу јеванђеља украшену са 5 драгуља. Грчки иницијали: IC XC (грчки: Ιησους Χριστος - Исус Христос) изнад.

Референца: Јов 35 2.1, Ј 35 3, И 40 1.

Други пример испод је из Жикић збирке.

Јовановић је у свом каталогу објавио 1 прве врсте и 3 друге врсте.

Новац Рудника Money of Rudnik

Издање Рудника под деспотом Ђурђем Бранковићем (1427-1456)

Сребрна „мач” врста кована у Руднику. 14мм, 0,96г.

Аверс: Крунисан Ђурађ седи на престолу и држи мач у десној а глобус у левој руци. Српски ћирилични опис: ДЕСПОТЬ ГЮРГЪ (ДЕСПОТ ЂУРАЂ).

Реверс: Лав у трку (грб породице Бранковић) окренут лево. Српски ћирилични опис: РҰДННКЪ (РУДНИК).

Референца: Ј 138, Јов 42-36, Љ (XIII-15). И (45,29).

Рудник је био планина са насељеним местом где се ковао новац, нисам сигуран да ли је и то био град или само мало место са ковницом.

Новац Рудишта Money of Rudiste

1. Издање Рудишта војвода Иваниш Ковачевић под влашћу породице Бранковић (око 1450-1459)

Сребрна "3 реда" врста. 14мм, 0,950г

Аверс: у 3 реда српски ћирилични опис: ВОЕВ ДА НВА ННШЪ (ВОЈВОДА ИВАНИШ).

Реверс: Лав у трку (грб породице Бранковић), окренут лево. Српски ћирилични опис: Р Ћ Д Н Њ А (РУДИШТЕ) око.

Референца: Јов 45 1, Ј 45 1, И 49 1, Д 338.

2. Издање Рудишта под влашћу деспота Стефана Лазаревић и породице Бранковић (1402-1459)

Сребрна "2 реда" врста.

Аверс: у 2 реда српски ћирилични опис: Р Ћ Д Н Њ А (РУДИШТЕ).

Реверс: Лав у трку (грб породице Бранковић), окренут лево.

Референца: Јов 46 1, Ј 46 1, И 45 30.

Јовановић је 1 објавио у свом каталогу, још 3 сам видео у приватној колекцији. Дакле, познато је да постоје 4.

Рудиште је било насељено место где се ковао новац, нисам сигуран да ли је то био град или само мало место са ковницом.

Новац града Смедерева Money of the city of Smederevo

1. Издање града Смедерева под деспотом Ђурђем Бранковићем (1427-1456)

Сребрна „мач” врста Смедерева. 15мм, 0,956г.

Аверс: Крунисан Ђурађ, стоји, у огртачу и круни и држи мач у десној а глобус у левој руци. Српска легенда: ДЕСПОТЬ ГЮРЬГЬ • (ДЕСПОТ ЂУРАЂ) околo.

Реверс: Лав у трку (грб породице Бранковић), окренут лево. Српски ћирилични опис са 2 звездице: С • М ДР В О * * (СМЕДЕРЕВО) околo.

Референца: Јов 42-34, И (45.19), Љ XIII-16.

2. Издање града Смедерева под деспотом Ђурђем Бранковићем (1427-1456)

Сребрна „мач” врста Смедерева. 12мм, 0,816г

Аверс: Крунисани Ђурађ седи на престолу, окренут лицем и држи мач у десној а глобус у левој руци. Српски ћирилични опис: • ДЕСПОТЬ • ГЮРГЬ • (ДЕСПОТ ЂУРАЂ).

Реверс: Лав у трку (Грб породице Бранковић), окренут лево. Српски ћирилични опис: С М Д Р В • О • (СМЕДЕРЕВО).

Референца: Ј 42 35.1, Јов 42-35, Љ (XIII-14), И (45.23).

Новац је неми сведок истините историје!

Од 7-15 века ових 13 градова су били у саставу грчких или ромејских а најдуже српских средњовековних држава, Дукље (Зете), Рашке, Српског Краљевства, Српског Царства и Српске Деспотовине. Данас је Котор, Бар, Улцињ и Свач, који је у близини Улциња, у саставу модерне државе Црне Горе. Скадар и Дриваст, који је у близини Скадра, је у саставу Албаније. Звечан, који је код Косовске Митровице, Призрен и Ново Брдо, који је код Приштине, су у саставу Републике Србије, део јужне српске покрајине Косово и Метохија. Рудник, планина код Горњег Милановца, Рудиште, које је југозападно од Авале код села Рипња и Смедерево су такође данас у саставу Републике Србије. Скопље је данас у саставу и главни град Северне Македоније.

Прво место где се српски средњовековни новац ковао је Брсково, данас у саставу Црне Горе, спомиње се у повељама али не на новцу.

Слике: Мапа са локацијом свих градова који су ковали и издавали новац са именом града у средњовековној Србији. Примери новца 10 градова из моје личне збирке, пример града Свача из Јоксимовић збирке, пример Ново Брдо и обол Рудишта из приватне збирке анонимног колеге, пример града Скопља из Жикић збирке и примери објављени у каталогу Мирослава Јовановића из 2012. године.